

**Подготовката в елитните средни училища – част от качествено висше образование
(Експериментален образователен модел на взаимодействие между
Английска гимназия “Гео Милев” – гр. Русе и Русенския
университет “Ангел Кънчев”)**

Таня Грозева, Татяна Живкова

Work give opportunity and circumstances for exchange of good practices on interaction between elite middle school and high school – partners, contribute to quality education.

Key words: elite middle school, quality students for Universities.

ВЪВЕДЕНИЕ

Всеки човек иска да получи най-доброто образование за себе си, защото това означава евентуално високи доходи и достоен живот. Всеки родител иска най-доброто образование за децата си по същата причина. Затова високото качество на образованието е обединяваща цел за много хора.

Образованието има отговорната задача да създава оптимални условия за реализация на личните способности във всички възрасти. Съвременната му обществена поръчка е не само да възпитава знания и умения, не само да разкрива способности и таланти, но и да приучва към инициатива за пълноценна реализация.

Докато средното образование трябва да осигурява достатъчно условия за развитие на умствени и творчески способности и заложби, както и да подготвя практически младите хора за пълноценното им участие в живота, висшето е по-висока степен на доброволна, самостоятелна като избор и реализация, професионално ангажирана и социално отговорна подготовка за участие в дейностите на гражданското общество.

Качественото висше образование непременно трябва да се предхожда от качествено средно. Всепризнат е фактът, че за нашата страна обучението в т. нар. елитни училища е с високи изисквания за качество.

Критерият "елитност" не е приет единствено като "престижност" на езикови и други профилирани гимназии. Той може да бъде постигнат в масовата образователна практика от всяко средно училище, което изгражда проектите си за перспективно развитие на ученици и учители върху здрави традиции и иновационни стратегии с интегративен характер.

Английската гимназия "Гео Милев" е сред немалкото такива учебни заведения в Русе. Фундаменталната обща и личностна култура, която то дава на училищния си колектив, осигурява големите възможности за интелектуално и професионално перспективно развитие на младите хора, вече студенти, както и на учителите му, в която и да е от специалностите на Русенския университет. Ползотворното сътрудничество между двете образователни институции е представителен пример за приемственост, за осъществяване на добри практики, които могат да послужат като образец на такова взаимодействие с конкретни високи резултати.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1. Качество на средното образование в Английска гимназия “Гео Милев” - Русе

Функционирането на образователния модел, чрез който се подават отлично подготвени ученици от елитно училище за студенти във висши училища, е възможно само при наличието на съответствие в образователно-педагогическите политики и практики на двете учебни заведения.

Още от създаването си преди 40 години Английска гимназия "Гео Милев" - Русе разработва една добра образователна практика, която днес е формулирана като "ТВОРЧЕСКО МИСЛЕНЕ". С цялостната училищна дейност у всички, които участват в нея, се развива тип мислене, способно да съчетава академичните знания с потребност от творческа изява.

Конкурсният изпит по Български език и Математика след 7 клас осигурява качествен прием от гледна точка на ученици с най-високо ниво на познавателна и образователна култура за съответната училищна степен [1]. Това, от своя страна, гарантира естественото преминаване към друго информационно пространство, с друга методиката на преподаване. А чрез практиката "ТВОРЧЕСКО МИСЛЕНЕ" Английската гимназия подава такива млади хора в следващата образователна степен - Университета, които много бързо се ориентират, адаптират и реализират в новия етап от личностното си развитие. Така се стимулира действието на стратегията "УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ": обучаваните в гимназията ученици са творчески личности във всяка своя житейска реализация, както например професорът по медицина, който издава стихосбирки и работи за межкултурните връзки между България и САЩ. Това обяснява и факта, че повечето от отличните студенти в Русенския университет са възпитаници на елитната русенска гимназия.

За максимализиране на посочената стратегия в българското образование все още липсва, като практика, националният изпит за завършване на средно образование - източник, показател и критерий за качествено "захранване" на висшето училище със студенти.

Образователната практика "ТВОРЧЕСКО МИСЛЕНЕ" включва:

- получаване и трайно усвояване на фундаментални знания по начини и със средства, мотивиращи ученика за сериозна учебна работа чрез емоционална провокация и активиращи непрекъснато интелектуалния му потенциал. В това отношение успехите на гимназията 50% са гарантирани от традиционните взаимодействия с академичната наука по различни специалности и с постиженията при ползването на Информационни и Комуникационни технологии в образователния процес на Русенския университет.

- развитие и възпитаване на качества, които създават у ученика нагласата да се реализира в средното и висше училище, а след това в професионалния си живот така, че във всяка ситуация, безусловно, да може да трансформира фундаменталната си информация в някаква област, по някакъв предмет, в творчески продукт. Това са качествата: "отвореност" (непрекъснат интерес) и положителна нагласа към живота на съвременния човешки свят; бърза ориентация и творческа рефлексия при обработването и целенасоченото ползване на знанията за решаване на практически задачи; богато въображение; воля за усъвършенстване на уменията да се работи със съвременните информационни технологии; активна действеност. Всъщност това са параметрите на интегралната личност - ако в предишни времена само отделни хора са имали възможността да се изграждат като такива, днес новите реалности в България позволяват и изискват създаването на интегрални личности да бъде основна образователна практика.

2. Обучаващите се в Университета като част от качествено висше образование

От трите най-важни съставки на качествено висше образование – обучаващи се, обучаващи и материална база, ще разгледаме само първата.

Осигуряването на прехода между средното и висше образование по отношение на организацията на прием и съдържание на обучението включва както задължителните държавни зрелостни изпити, които могат да заместят конкурсните,

така и осигуряване на приемственост между равнището на учебното съдържание в зависимост от вида на учебните планове.

По мнение на редица преподаватели от висшите училища Националният изпит за завършване на средното образование е абсолютно необходим [2], защото чрез резултатите от него не само ще се изразят постиженията в знанията и уменията на учениците, но ще се даде възможност и за тяхното сравняване. Показателите, по които ще се сравняват резултатите в национален мащаб, имат пряко отношение към характеристиките, с които би могло да се установи качеството на образованието. С него би трябвало да се тушира дисбаланса между равнището на образование в отделните училища, между отделните градове и региони [3]. Чрез него ще се увеличи мотивацията във всички социални прослойки на българското общество за интензификация на собствените усилия за по-качествено образование.

За съжаление все още липсва последователна национална политика, която да формира стратегическите приоритети в областта на висшето образование. Нарушена е връзката между нужните специалисти и броя на студентите. Все още не са изравнени образователните изисквания в частните и държавните университети. Единните такси пък мотивират университетите само да повишават броя на приетите студенти, без да се съобразяват с качеството им.

Това обаче категорично не е политика на Русенския университет.

Висшето образование е по принцип специализирано, като подготвя за една или друга професия, но дълбоката му същност не може да се сведе само до професионализъм. То е надстройка над определен тип качество на интелекта и фундаментална култура. Затова стабилният фундамент е от особено значение, пък и той се мени с по-бавни темпове. Докато надстройката е динамична, пълна със силно специализирани, фактографски и др. знания.

Средното училище трябва да е изградило културата на мисленето, да е натрупало достатъчна информация, която да е основен източник за генериране на собствени идеи и висшето трябва плавно да направи прехода от емпиричното към теоретично знание и от теоретичното – към методологическото. То изгражда уменията за търсене на информация и оценяване на действителната ѝ стойност.

Характерна за висшето училище е селекцията на подходящите интелекти – от кандидат студентски изпити, мотивационни есета, прием по документи, през отсяването чрез изпити по време на следването та чак до преценката, която самият индивид прави за себе си – доколко е в състояние или не е в състояние да се справи с определен тип обучение.

Разбира се, при големия брой висши училища (48) и 38 000 завършили през 2005 година възпитаници на средното образование, въпросът за селекцията става твърде условен и се измества в друга плоскост – към мотивацията, възможността да заплатиш образованието си и т. н. Конкуренцията между кандидат-студентите постепенно се заменя от конкуренция между висшите училища за привличането им. Типичен пример в това отношение е провеждането на предварителни кандидатстудентски изпити.

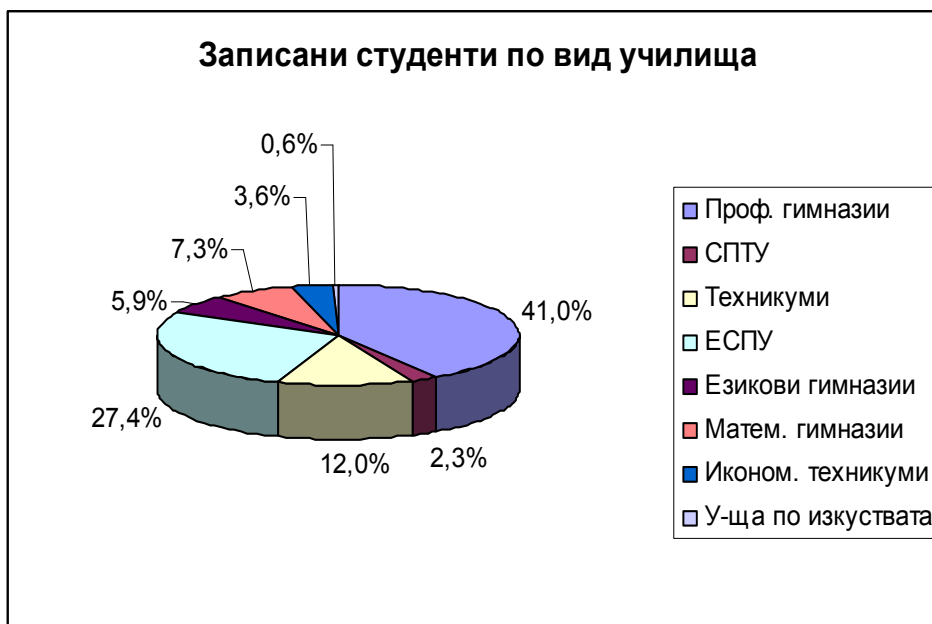
Но все по-малката възможност за подбор измежду кандидатите за студенти означава и все по-голяма пропаст между резултатите от средното образование и необходимото за формиране на върхов професионализъм културно и интелектуално ниво. А това довежда до необходимост от все по-сериозни усилия за запълването на тази пропаст. Проблемът се задълбочава и от (вече очевидния) срив в средното ни образование – от 5-то е прекласирано на 63-то място – от 90 наблюдавани страни.

В Мандатната програма на ръководството на Русенския университет [4] като първа основна задача в Образователния маркетинг е записано: "...привличане на качествени кандидат-студенти".

Това налага предварителната ни, огромна по обем работа с училищата.

За съжаление резултатите от записаните студенти по вид училища (фиг. 1) в Русенския университет за последната година показват, че само 13,2 % са от езикови и математически гимназии. Усилията ни за привличане на повече от тези ученици за наши студенти ще продължат.

С навлизането в образователната сфера на новите технологии в областта на комуникациите и компютърните науки се измени коренно мотивацията на подрастващите. Те се ориентираха към директното придобиване на знания в споменатите области. И действително, в Русенския университет предпочитаните от тях специалности са “Математика и информатика”, “Компютърна техника и технологии”, “Комуникационна техника и технологии”, “Международни икономически отношения” и “Европеистика”. Изпитвания “глад” на пазара на труда за машинни инженери ни насочва към работа за преориентиране на кандидат-студентите и към тези специалности.

Фиг. 1 Резултати от кандидатстудентската кампания през 2005 година в Русенския университет

Характерна за младежите, завършили елитни училища, е невероятно бързата им адаптация към академичната среда. Те са привикнали с голямо учебно натоварване, имат мотивацията за усвояване на много по обем и разнообразни знания, както и за постигане на високи резултати. Новите им контакти с преподаватели, колеги, обстановка, начин на преподаване и изпитване показват, че те са били поставяни в условия на решаване на колективни задачи в екип, самостоятелна работа и др. нетрадиционни методи на обучение. Те са лидери в студентските групи и инициатори на редица нови идеи не само в учебния процес, но и в извънучебната дейност. Включват се в клубове по интереси, участват във формите на художествена самодейност, спортна и туристическа дейности. Ползват с лекота библиотечните ресурси и Интернет при подготовката си за занятия, ползват се с авторитет сред колеги и преподаватели. Добрите им езикови познания и компютърни умения им дават възможности за реализиране на студентски мобилности в други Европейски университети, участие в учебно-изследователска работа, студентски олимпиади, студентски научни сесии.

3. Добри практики на взаимодействие между Русенския университет и Английската гимназия

Активната съвместна работа на елитно средно училище и университет е гаранция за повишаване качеството на учащите, преминаващи за 10 год. от съзнателния си живот през тези институции.

Традиционна е съвместната учебна и научноизследователска творческа дейност на учители и ученици от Английската гимназия с преподаватели и студенти от Русенския университет в кръжоци и други факултативни форми, в подготовката и представянето на състезателни регионални, национални и международни форуми; в изработването на проекти. Университетски преподаватели са членове на Настоятелството на гимназията. През 2005 година тези взаимоотношения допълнително бяха регламентирани и с два Договора:

- Договор между Русенския университет "Ангел Кънчев" и Английска гимназия "Гео Милев", подписан от ръководителите на двете учебни заведения и представящ основния формат на сътрудничеството;
- Договор между АГ "Гео Милев" и Педагогическия факултет на РУ, подписан от Директора на гимназията и Декана на факултета. Този документ съдържа по-конкретни договорености.

Главната насока в съвместната дейност на елитното средно училище и Университета е обменът на научна информация и на способности за нейното усвояване, обработване и приложение, като се ползват базата, техническите и технологичните ресурси, специалистите на университета и постиженията на учениците в Задължителната, Задължителноизбираемата и Свободноизбираемата подготовка.

Осъществяването на съвместни проекти доказва ефективността на посочената интеграционна система "ПРИЕМСТВЕНОСТ" между Английската гимназия и Русенския университет: отлично представяне на регионални, национални и международни научни състезания на ученици, подготвени от университетски преподаватели по физика, математическа лингвистика, информатика, химия; изработване на уникално Електронно Помагало по Българска литература от единадесетокласници в гимназията с консултанти - преподаватели и студенти от специалност "Български език и История" на Педагогическия Факултет; организиране на конкурси; съвместни участия в научни конференции, литературни четения и тържества; издателска дейност – сборници с научни съобщения и с художествени творби.

Така у всички участници в активното взаимодействие между Английската гимназия и Русенския университет се поддържа целеустремеността и волята всяко научно постижение да има характера, качеството и стойността на творчески продукт.

За наша радост от 2002 година в интеграционната схема училище – университет успешно се включва и Професионалната гимназия по облекло "Недка Иван Лазарова" – Русе.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Интелектът на младия човек е поставен в условията на една изключително динамична информационна среда. Скоростта на промените извежда на преден план проблема за необходимия синхрон в процеса на обучението между средното и висше училище. Качественото образование на хората в една държава е гаранция за нейния по-голям просперитет.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Бакърджиева, М. Анкета на сп. Български език и литература (електронна версия), 2004, № 2.
- [2] Ангелов, Н. “За” и “против” матурата. <http://oshte.info>, 15.04.2003.
- [3] Проект на МОН. СТРАТЕГИЯ за развитие на системата на средното образование в Република България.
- [4] МАНДАТНА ПРОГРАМА ЗА ДЕЙНОСТТА НА АКАДЕМИЧНОТО РЪКОВОДСТВО НА РУСЕНСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ “АНГЕЛ КЪНЧЕВ” ЗА ПЕРИОДА м. декември 2003 г. - м. декември 2007 г.

За контакти:

Доц. д-р инж. Таня Грозева, Катедра “Теория на механизмите и машините и подземно-транспортна техника и технологии”, Русенски университет “Ангел Кънчев”, Тел.: 082 888 258, E-mail: tgrozeva@ru.acad.bg

Татяна Живкова, учител по Български език и литература, Английска гимназия “Гео Милев”, гр. Русе, Тел.: 082 458405, E-mail: tatianajivkova@abv.bg